

ninger er altsaa næsten ganske undladt; dette maa forsaavidt beklages, som Forfatteren netop gennem sin Indtrængen i det meget omfattende Stof maa have erhvervet sig fortrinlige Betingelser for at løse denne Opgave, og det foreliggende Værk derfor ved en saadan Supplering maatte antages at ville have vundet betydeligt i Interesse og Værdi. Man mindes i denne Forbindelse Rubins Fremstilling af en anden bevæget 7aarsperiode i Byens Historie, 1807—14, en Periode med hvilken Aarene 1914—21 netop paa væsentlige Punkter havde en forbavsende og interessant Lighed. Det Indtryk, Læsningen af Bogen efterlader, er imidlertid det, at Byens Styre med Om-sigt og Forstand mødte de store og svære Opgaver, Tiden stillede, og at det derfor, muligvis i Forbindelse med et vist Held — Kommunens Brændselsbeholdninger var nogle Gange yderst smaa — lykkedes at føre det store Bysamfund gennem denne vanskelige Periode uden Ulæmper af det Omfang, som prægede Forholdene saa mange andre Steder.

Bogen er forsynet med et Billede af Borgmester Jensen, hvis centrale Stilling i Byens Administration i denne Periode med Rette fremhæves.

Knud Dalgaard.

BERTIL OHLIN: *The Course and Phases of the World Economic Depression*. Published by the secretariat of the League of Nations, Geneva 1931. — SAMME: *Den världsekonomiska Depressionen jämte Efterskrift om låget Okt.—Nov. 1931*. Kooperativt Föbundets Bokförlag. Stockh. 1931.

Paa Folkeforbundets 11te Delegeretforsamling blev det overdraget Professor Ohlin at give en Redegørelse af „the course and phases of the present depression and the circumstances which led up to it“.

Resultatet af Professorens Arbejde forelaa i Efteraaret i Form af en Rapport til Folkeforbundet. Medens første Udgaven kun er ført op til forrige Sommer, omtales bl. a. Englands Overgang til Papirmøntfoden i den reviderede Udgave, som i Slutningen af Aaret udkom paa Svensk og som er lagt til Grund for disse Betragtninger.

Som Helhed giver Bogen et meget fyldigt, overmaade nøjternt og velunderbygget Billede af den økonomiske Udvikling efter Verdenskrigen. Dens statistiske Data er fortrinlige og valgt med sikker Haand, saaledes at der først og fremmest er medtaget de Oplysninger, der virkelig har økonomisk Relevans.

Som Haandbog betragtet er Bogen derfor overmaade værdifuld. Derimod er den intet banebrydende Arbejde, hvilket vel

ninger er altsaa næsten ganske undladt; dette maa forsaavidt beklages, som Forfatteren netop gennem sin Indtrængen i det meget omfattende Stof maa have erhvervet sig fortrinlige Betingelser for at løse denne Opgave, og det foreliggende Værk derfor ved en saadan Supplering maatte antages at ville have vundet betydeligt i Interesse og Værdi. Man mindes i denne Forbindelse Rubins Fremstilling af en anden bevæget 7aarsperiode i Byens Historie, 1807—14, en Periode med hvilken Aarene 1914—21 netop paa væsentlige Punkter havde en forbavsende og interessant Lighed. Det Indtryk, Læsningen af Bogen efterlader, er imidlertid det, at Byens Styre med Omsigt og Forstand mødte de store og svære Opgaver, Tiden stillede, og at det derfor, muligvis i Forbindelse med et vist Held — Kommunens Brændselsbeholdninger var nogle Gange yderst smaa — lykkedes at føre det store Bysamfund gennem denne vanskelige Periode uden Ulæmper af det Omfang, som prægede Forholdene saa mange andre Steder.

Bogen er forsynet med et Billede af Borgmester Jensen, hvis centrale Stilling i Byens Administration i denne Periode med Rette fremhæves.

Knud Dalgaard.

BERTIL OHLIN: *The Course and Phases of the World Economic Depression*. Published by the secretariat of the League of Nations, Geneva 1931. — SAMME: *Den världsekonomska Depressionen jämte Efterskrift om låget Okt.—Nov. 1931*. Kooperativt Förbundets Bokförlag. Stockh. 1931.

Paa Folkeforbundets 11te Delegeretforsamling blev det overdraget Professor Ohlin at give en Redegørelse af „the course and phases of the present depression and the circumstances which led up to it“.

Resultatet af Professorens Arbejde forelaa i Efteraaret i Form af en Rapport til Folkeforbundet. Medens første Udgaven kun er ført op til forrige Sommer, omtales bl. a. Englands Overgang til Papirmøntfoden i den reviderede Udgave, som i Slutningen af Aaret udkom paa Svensk og som er lagt til Grund for disse Betragtninger.

Som Helhed giver Bogen et meget fyldigt, overmaade nøjternt og velunderbygget Billede af den økonomiske Udvikling efter Verdenskrigen. Dens statistiske Data er fortrinlige og valgt med sikker Haand, saaledes at der først og fremmest er medtaget de Oplysninger, der virkelig har økonomisk Relevans.

Som Haandbog betragtet er Bogen derfor overmaade værdifuld. Derimod er den intet banebrydende Arbejde, hvilket vel

hænger sammen med, at Bogen i Lighed med andre officielle Rapporter er blevet spændt i en Prokrustesseng, indtil Blodet er løbet af den. Jeg kan derfor kun beklage, at denne Afhandling ikke er fremkommet som et frit Arbejde fra Professor Ohlins Haand.

I Kapitel II omtaler Professor Ohlin Spørgsmaalet om Strukturændringerne og deres Indflydelse paa den økonomiske Udvikling. Han siger paa Side 39: „I själva verket inträffade den strukturella och den cykliska depressionen mer eller mindre samtidigt, och det är därför icke förvånande, att deras samlade verkan hade till följd en allvarlig ekonomisk kris“. Analyserer man denne Sætning nærmere, finder man, at Professor Ohlin drager en skarp Distinktion mellem cykliske Bevægelser og Strukturændringer indenfor den økonomiske Udvikling, et Standpunkt Professoren præciserer nærmere paa Side 115 i Kapitlet.

Han siger nemlig her: „De flesta nationalekonomer äro emellertid överens om, att konjunkturvexlingarna stå i samband med variationer på kapitalmarknaden — det vill säga i förhållandet mellan sparande och investering och i produktionen av realkapital och konsumtionsvaror. Det förefaller att vara en viss likformighet i dessa faktorerers förändringar, vilken gör det fruktbart att gruppera dem såsom faktorer, alstrande cykliska variationer, medan åter behandlingen av sådana förhållanden som nya tullar, uppfinningar och förändringar i smakriktningen räknas såsom tillhörande en annan grupp av faktorer, vilka ha mer eller mindre konstant inverkan på den ekonomiska organismens struktur“.

Jeg skal ikke undlade i denne Forbindelse at omtale et Foredrag af Dr. polit. Jørgen Pedersen om Konjunkturproblemet, der blev holdt i Socialøkonomisk Samfund en Gang i Efteraaret. Foredraget gik nemlig stærkt imod megen Overtro, der hidtil har været uløseligt forbundet med Økonomiens Smertensbarn. Det ligger i Sagens Natur, at Jørgen Pedersen paaviste den Brist i Logikken, man gør sig skyldig i, saafremt man vil forsøge at forene Konjunkturbevægelserne med den rene Teori, men yderligere gjorde han sig til Talsmand for en hel anden Opfattelse af Forholdet mellem de saakaldte Strukturændringer og de cykliske Bevægelser.

Følgende Citat karakteriserer Jørgen Pedersens Standpunkt: „Som Ragnar Frisch saa udmærket har sagt det, maa Konjunkturbevægelserne ses som frie Svingninger“ d. v. s. Svingninger beroende paa det svingende Instruments Natur, og det vil atter her sige paa den økonomiske Samfundsorden omfattende

Menneskets Reaktionsmaade under deres økonomiske Bestræbelser.

„Tanken om at betragte Konjunkturbevægelserne som frie Svingninger indebærer, at disse Svingninger engang sat i Gang ved en eller anden Impuls vil vedblive at svinge ganske regelmæssigt, uden at en ny Impuls er nødvendig. Instrumentet er af en saadan Natur, at den opadgaaende Bevægelse udløser Kræfter, der fremkalder den nedadgaaende og omvendt“ (Jørgen Pedersen).

Er dette Udgangspunkt rigtigt, bliver Opfattelsen af Forholdet mellem Strukturændringer og de cykliske Bevægelser en anden end den, Professor Ohlin gør sig til Talsmand for. Thi kort kan man da sige, at i mange Tilfælde vil Impulsen til de frie Svingninger være at søge i den saakaldte Strukturændring, medens Svingningernes Form bliver en bølgeformet Bevægelse af den Type, man plejer at kalde cyklisk. Hermed er ikke sagt, at Impulsen til Konjunkturbevægelserne altid kan henføres til Strukturændringer, men derimod, at saafremt en Strukturændring indtræder, vil de frie Svingninger fremkomme.

Man opnaar herved dels at kunne forklare Regelmæssigheden i Konjunkturbevægelsernes Forløb, dels at forstaa, hvorledes Afvigelserne fra Regelmæssigheden fremkommer.

Regelmæssigheden skyldes det svingende Instruments Natur — det kapitalistiske Samfund, Uregelmæssigheden den Kendsgerning, at Impulserne til Bevægelserne optræder diskontinuerlig (f. Eks. Strukturændringerne).

Paa Side 40 i den svenske Udgave definerer Professor Ohlin Begrebet Overproduktion derved „att den totala produktionen endast kan avsättas till priser, som icke täcka produktionskostnaderna för det stora flertalet producenter eller med andra ord, utbudet visar en tendens att överskrida efterfrågan vid lönande priser“.

Saa vidt jeg kan se, er denne Definition ikke heldig. Det er nemlig meget vanskeligt at faa nøjagtige Tal for Produktionsomkostningernes Størrelse. Et Forhold, som Professoren iøvrigt naturligvis selv er klar over, hvorfor han heller ikke ved Paavisningen af Overproduktion bruger Produktionsomkostningerne som Kriterium — men derimod Tilstedeværelsen af „abnormt“ store Lagre. Hans Definition falder heller ikke i god Traad med senere Udtalelser, f. Eks. Side 77.

Naar man læser Professor Ohlins Behandling af Federal Reserve Bank Systemets Politik fra 1927 indtil Krisen, maa den siges at være meget summarisk jfr. S. 138, thi det er en kendt

Sag, at adskillige Økonomer tillægger netop Federal Reserve Bank Systemets „fejlagtige Politik“ en afgørende Indflydelse paa den økonomiske Udvikling før Krisen. Medens Professor Ohlin karakteriserer Systemets Politik i 1927 som „målmedvetna“ (S. 138), mener *Johan Åkerman* i sin lille Bog: *Some lessons of the world depression*, at „the american monetary policy of 1927 predestinated the severe crisis of 1929“. Han støtter sin Paastand med at udtale, at Systemets ledende Mænd i 1927 „took it for granted that there was a general deflation, whereas in actual fact there existed a state of inflation in certain spheres of economic life“, idet nemlig: „Price cuts due to rationalization are mistaken for signs of deflation“.

Paa et andet og efter min Mening mere afgørende Punkt svigter Professor Ohlin sin ellers saa kloge Stilling som „uvildig“ Opmand, nemlig med Hensyn til Systemets Politik i 1929.

Under Slagordet „direct action“ forsøgte man at gennemføre en Discriminationspolitik — hvad Rentesatserne angaar. Reservesystemet gik nemlig ud fra den noget ejendommelige Teori, at der eksisterede en Slags „non compeeting groups“ mellem Erhvervslivet og Børsen. Man forsøgte derfor paa samme Tid ved en lav Rente overfor Næringslivet og høj Rente overfor Børsen at støtte Næringslivet og hæmme Børsens Aktivitet. Resultatet af denne Politik udeblev ikke. Prisen paa call money steg kolossalt. Herved stimuleredes Vekselkursen og en betydelig Guldimport satte ind, hvorved Pengemarkedet til Dels blev financieret med udenlandsk Kapital. Man opnaaede da blot ved denne Politik at forøge hausse-Stemningen paa Børsen, idet Kreditudvidelsen til Næringslivet skabte en mere eller mindre berettiget Forventning om højere Profitmuligheder, hvilket naturligvis maatte støtte Aktiekurserne.

Det forekommer mig, at dette Forhold er værd at paapege, og jeg kan ikke se bedre, end at man kunde have forventet en nærmere Omtale og Analyse af dette Spørgsmaal fra Professor Ohlins Side.

Som en Fortsættelse af Professor Ohlins Rapport kan man betragte en nylig offentliggjort Artikel: *Now or never*¹⁾, hvor han under frie Former baade drøfter den økonomiske Udviklings sidste Etape og ender med positive Forslag til Løsning af Krisen. Forslagene kan sammenfattes deri, at Formaalet er „an increase in investment activity“. Ohlin drøfter derpaa

¹⁾ „Index“, Vol. VII, Nr. 77, Maj 1932.

begge Veje, ad hvilke dette Formaal kan naas: en Nedsættelse af Omkostningerne eller en Hævning af Færdigvarernes Priser. Kærnepunktet i den førstnævnte Løsning er Arbejdslønningers Nedsættelse. Her begrundet Professor Ohlin nærmere, at en almindelig Nedsættelse af Arbejdslønnen ikke vil føre til Maalet. Derimod vil en Nedsættelse indenfor de kapitalproducerende Industrier være et Skridt i den rigtige Retning. Men desværre kan man ikke forvente en saadan Udvikling, naar man tager i Betragtning, at netop indenfor de kapitalproducerende Industrier har der selv under Depressionen hersket en gennemført monopolistisk Prispolitik. Et Spørgsmaal, som Professoren i Rapporten til Folkeforbundet kommer nærmere ind paa og tillægger stor Betydning til Forklaring af Depressionens særlige Forløb.

Foruden det foran omtalte Løntryk maa en Politik, der kræver en Nedsættelse af Omkostninger, tage Spørgsmaalet om en Reduktion af saavel den nationale som internationale Gæld op til Behandling (Papirkoen maa reduceres). Det turde være indlysende, at en Løsning af dette Spørgsmaal — i Øjeblikket — maa siges at være umulig. Til Slut vender Professor Ohlin sig mod Planen om, at forøget Opsparing skulde kunne stimulere Aktiviteten.

Af disse Grunde mener Professoren ikke at kunne støtte den Politik, der gaar ud paa en Nedsættelse af Omkostningerne, men ser Vejen frem i Foranstaltninger, som kan paavirke saavel Udbuddet af som Efterspørgslen efter Kredit til Investeringsformaal, idet man derigennem har opfyldt de første Betingelser for stigende Aktivitet og Prisstigning.

Professoren gennemgaar derpaa forskellige — økonomiske og politiske — Forhold, der paavirker Udbuddet og Efterspørgslen efter Kredit. Men som Helhed venter Professoren ikke, at Erhvervslivet alene — uden Statens Hjælp — kan ændre Udviklingen, forøge Aktiviteten, og understreger derfor til Slut Betydningen af „public Works“.

Kjeld Bjerke.